

Waterkwaliteit en visbestand anno 2021

Zeekanaal Brussel-Schelde

■ Tekst: Marc Verbeiren

Waterkwaliteit en visbestand in het Zeekanaal Brussel-Schelde anno 2021

Het Zeekanaal Brussel-Schelde is een onderdeel van de kanaalverbinding tussen Charleroi, Brussel en de Schelde. Ongeveer 13 km van het Zeekanaal lopen over het grondgebied van de provincie Vlaams-Brabant en 11 km over dat van de provincie Antwerpen.

Waterkwaliteit

a) Huidige toestand

Het meest recente jaar waarvoor alle meetgegevens volledig afgewerkt en beschikbaar zijn, is 2019. Ter vergelijking werden de gegevens van 2015 gebruikt. De fysisch-chemische kwaliteit (als samenvatting van 5 gidsparameters: totaal stikstof, totaal fosfor, geleidbaarheid, zuurstof en pH) van het Zeekanaal Brussel-Schelde is in 2015 "matig", maar in 2019 "slecht". De totale biologische waterkwaliteit van het Zeekanaal Brussel-Schelde is in beide jaren "ontoereikend".

b) Toekomstperspectieven

Het Zeekanaal Brussel-Schelde wordt in het ontwerp van het derde stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 ingedeeld in klasse 5: gebieden waar de goede ecologische toestand/potentieel niet bereikt worden tegen 2033, maar waar potentieel een sterke vooruitgang mogelijk is.

De minister benadrukt, net zoals zij dat reeds eerder deed in antwoorden op ver-

schillende mondelinge parlementaire vragen - in zowel de plenaire vergadering als tijdens de vergaderingen van de commissie Leefmilieu - en verschillende gelijkaardige schriftelijke vragen, dat dit momenteel een ontwerpplan betreft dat nog gefinaliseerd zal worden. De opmerkingen uit het openbaar onderzoek worden momenteel verwerkt. Verschillende oorzaken liggen aan de basis van de huidige waterkwaliteit:

1) het feit dat het kanaal een kunstmatig waterlichaam is met als hoofdfunctie scheepvaart, waardoor mogelijkheden voor ecologische ingrepen inherent beperkt zijn;

2) het Vlaamse waterbeleid vooral inzet op onze natuurlijke en sterk veranderde waterlichamen om de waterkwaliteitsdoelen in eerste instantie daar te halen;

3) de fysisch-chemische waterkwaliteit grotendeels afhankelijk is van de waterkwaliteit van de Samber, de voornaamste voeding van het Kanaal, en de Zenne en haar zijlopen, die op verschillende plaatsen met het Kanaal in contact staat.

Een verdere kwaliteitsverbetering is dan ook sterk afhankelijk van inspanningen (van of binnen de andere Gewesten) in de stroomgebieden van de Samber en van de Zenne (inclusief zijwaterlopen).

Dit afstroomgebied is zeer groot en verschillende inspanningen in Vlaanderen, Brussel en Wallonië zullen noodzakelijk zijn om de waterkwaliteit verder te verbeteren. In het kader van het lopende Europese integrated project Life Belini zijn er in de drie Gewesten verschillende maatregelen voorzien in

het afstroomgebied van de Zenne. Men verwacht dat deze een positieve impact zullen hebben op de waterkwaliteit en biologische kwaliteit van de Zenne en dus ook op die van het Zeekanaal Brussel-Schelde.

Afvissingen

a) Afvissing in 2017

Er zijn vangstgegevens op het Zeekanaal Brussel-Schelde daterend van 2017. In opdracht van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) vond in het najaar 2017 een visstandonderzoek plaats in dit kanaal waarbij een globale raming van het visbestand werd bepaald.

De omvang van het visbestand werd op basis van gewicht geschat op 25,1 kg/ha en op basis van aantal op 1.119 stuks/ha. Op basis van gewicht bestaat het visbestand vooral uit brasem (51%), blankvoorn (35%), baars (7%) en snoekbaars (6%). Op basis van aantal bestaat het visbestand voornamelijk uit brasem (63%) en blankvoorn (27%).

In 2017 werden twaalf vissoorten aangetroffen. Ten opzichte van het vorige visstandonderzoek in 2012 werden twee extra soorten aangetroffen: winde en zwartbekgrondel. Paling, dieldoornige stekelbaars, karper, rietvoorn en blauwbandgrondel werden in 2017 niet meer aangetroffen. Een nieuw aangetroffen soort ten opzichte van 2012 is de zwartbekgrondel, een invasieve niet-inheemse soort.

b) Afvissing in 2019

In opdracht van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) werd ook een onderzoek gevoerd in 2019. Het visbestand

Tabel 7.5. Meerjarige soortenvergelijking op het Zeekanaal Brussel-Schelde.

Gilde	Vissoort	2016	2019	
Eurytoop	Aal	x	x	
	Alver	-	x	
	Baars	x	x	
	Blankvoorn	x	x	
	Brasem	x	x	
	Giebel	x	-	
	Hybride	x	x	
	Karper	x	x	
	Kolblei	x	x	
	Pos	x	-	
	Snoekbaars	x	x	
	Exoot	Brasemblei	x	-
		Zonnebaars	x	-
		Zwartbekgrondel	x	x
Rietvoorn		x	x	
Limnofiel	Spiering	x	x	
	Zeelt	x	-	
	Marien	Sprot	-	x
Brakwatergrondel		x	-	
Harder		x	-	
Schar		x	-	
Rheofiel	Winde	x	x	
	Totaal	20	14	

in het Zeekanaal Brussel-Schelde is in 2019 geraamd op 8,6 kg/ha en 327 stuks/ha.

In het kanaal zijn in totaal 13 vissoorten (exclusief hybride) aangetroffen.

Op basis van biomassa hebben brasem (25%), snoekbaars (22%), karper (21%)

en blankvoorn (19%) het grootste aandeel. Op basis van aantal is zwartbekgrondel (37%) dominant gevolgd door de soorten brasem (30%) en blankvoorn (16%).

BRON: schriftelijke parlementaire vraag gesteld door Vlaams volksvertegenwoordi-

ger mevrouw Gwenny DE VROE in het Vlaams Parlement ; zie : vraag gesteld aan de minister van Omgeving (Milieu) Zuhair DEMIR: "Bulletin van Vragen en Antwoorden", Vlaams Parlement, zitting 2020-2021, vraag nr. 900 van 20 april 2021.

Schipdonkkanaal

Het Kanaal van Schipdonk of Schipdonkkanaal is een waterloop gelegen tussen Deinze (Oost-Vlaanderen) en Zeebrugge-Heist (West-Vlaanderen). Het kanaal loopt over een lengte van 56 km en mondt in Zeebrugge uit in de Noordzee.

Waterkwaliteit

a) Huidige toestand

Het meest recente jaar waarvoor alle meetgegevens volledig afgewerkt en beschikbaar zijn, is 2019. Ter vergelijking werden de gegevens van 2015 gebruikt. De fysisch-chemische kwaliteit (als samenvatting van 5 gidsparameters: totaal stikstof, totaal fosfor, geleidbaarheid, zuurstof en pH) van het Schipdonkkanaal is "ontoereikend" zowel in 2015 als in 2019. De totale biologische waterkwaliteit van het Schipdonkkanaal was in beide jaren eveneens "ontoereikend".

b) Toekomstperspectieven

De waterkwaliteit van het Schipdonkkanaal wordt beïnvloed door een veelheid van sectorale drukken. De grootste vervuilingdrukken zijn afkomstig van de sectoren landbouw en huishoudens. De impact van bedrijfslozingen en RWZI's (rioolwaterzuiveringsinstallaties) is beperkt. De druk vanuit industrie wordt geregeld via de omgevingsvergunningen. Druk vanuit huishoudens zal gestaag verminderen bij verder uitrollen van de GUP's (gebiedsdekkende uitvoeringsplannen). De verdere uitrol van het MAP (mestactieplan) en het generieke landbouwbeleid moet ertoe bijdragen dat de druk vanuit de landbouw gestaag afneemt. Het Schipdonkkanaal is in het ontwerp stroomgebiedbeheerplan 2022-2027, dat tot 15 maart 2021 in openbaar onderzoek lag (www.volvanwater.be), ingedeeld in klasse 6. Na 2033 wordt een goede ecologische toestand verwacht.

De minister benadrukt, net zoals zij dat reeds eerder deed in antwoorden op verschillende mondelinge parlementaire vragen - in zowel de plenaire vergadering als tijdens de vergaderingen van de commissie Leefmilieu - en verschillende gelijkaardige schriftelijke vragen, dat dit momenteel een ontwerpplan betreft dat nog gefinaliseerd zal worden. De opmerkingen uit het openbaar onderzoek worden momenteel verwerkt.

Afvissingen

a) Afvissing in 2018

De meest recente vangstgegevens op het Schipdonkkanaal dateren van 2018. In opdracht van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) vond in het najaar 2018 een visstandonderzoek plaats in dit kanaal waarbij een globale raming van het visbestand werd bepaald. De omvang van het visbestand werd op basis van gewicht geschat op 68,4 kg/ha en op basis van aantal op 3.312 stuks/ha. Op basis van gewicht bestaat het visbestand vooral uit karper (39%), brasem (24%) en blankvoorn (17%). Op basis van aantal bestaat het visbestand voornamelijk uit blankvoorn (68%) en brasem (24%). In 2018 werden drieëntwintig vissoorten aangetroffen. In totaal zijn er in feite tweeëntwintig vissoorten (exclusief hybride, kruising tussen twee karperachtigen) aangetroffen namelijk, aal, alver, baars, blankvoorn, brasem, driedoornige stekelbaars, gibel, karper, pos, snoekbaars, bittervoorn, bot, ruisvoorn, vetje, zeelt, riviergrondel,

winde, blauwband, roofblei, zwartbekgrondel, brakwatergrondel en snoek.

b) Vergelijking afvissingen in 2013 en 2018

Ten opzichte van het vorige visstandonderzoek in 2013 werden tien extra soorten aangetroffen: alver, gibel, karper, bot, bittervoorn, zeelt, winde, zwartbekgrondel, roofblei en brakwatergrondel. Rivierprik werd in 2018 niet meer aangetroffen (zie: Tabel op de laatste bladzijde). Tijdens de bemonstering van 2018 is eveneens gelet op de aanwezigheid van kreeften of krabben. In totaal zijn er vijf Chinese wolhandkrabben gevangen. De visbestanden uit de verschillende stuwpannen verschillen onderling sterk van elkaar. In het stuwpannd Deinze-sluis Schip-

Tabel 7.7. Soortsamenstelling Schipdonkkanaal.

Gilde	Vissoort	2013	2018
Eurytoop	Aal/Paling	x	x
	Alver	-	x
	Baars	x	x
	Blankvoorn	x	x
	Brasem	x	x
	Driedoornige stekelbaars	x	x
	Gibel	-	x
	Hybride	x	x
	Karper	-	x
	Pos	x	x
	Snoek	x	x
Limnofiel	Snoekbaars	x	x
	Bot	-	x
	Bittervoorn	-	x
	Vetje	x	x
Rheofiel	Ruisvoorn	x	x
	Zeelt	-	x
	Riviergrondel	x	x
Exoot	Winde	-	x
	Rivierprik	x	-
	Zwartbekgrondel	-	x
Marien	Roofblei	-	x
	Blauwband	x	x
	Brakwatergrondel	-	x
	Totaal	14	23